

se wäggen, ja sõa asjaga tuttav wallitseja riiki
wõib parrandada, ja et sõdda õnnistub toob.

Wennerigi Aujärje peale astus nüüd Aleksander II,
õntsa Keisri Nikolai wannem poeg, kes siis 37
astad wana olli. Temma olli Jummala healt,
selle raske wallitusse astamise tunnil kuulnud, ja
ette wõtnud, selle järrel läia. „Esmalt waenlased
rigist wälja!“ mõtles Temma, siis peab Minno riik
kõsumä, siis paranewad teid hawad, mis sõdda on
lõnud“. Selle pärrast walmistas Temma omma sõa
riistu ja wägge uesti, otse kui lõpmata sõawasto;
agga selle ne wäega nõudis Temma üksnes rahhu
tehha. Kolmeistkummend kuud pärrast sedda, kui
Temma Aujärje peale astus, sai rahhu tehtud ja nüüd
kulutas Keiser Aleksander omma rahwastelle, et
nemmad rahhulisse tö läbbi omma waino ja jõudu
arrides, õune ja õnnistust otsekiid, temma abbi möda.

Et se sünniks, piddid paljo asju riikis teist wiisi
seatud sama. Se teite surem asji olli agga se,
et Wenne tallupoegade seisus parrandud saks. Sest
Wenne tallupoegil ep olnud siis weel sedda õigust,
mis tallupoegadel Ossi kubernangudes ja Soome
maal mittu astad enne sedda käes olli. Neid
peeti seks jammaks, mis põllud ja maad ollid, kus
peal nemmad ellasid; kuida põllud ja maad ühhe
Herra pärrast ollid, nenda ollid ka tallupojad
Wennemaal Herrade pärrised.

Kes õiete järrele mõtleb, kui halle nende luggu

on, selle ellu pärris Herra tahtmisse all wangis
on, kes ilma Herrade loata abbi-elluse ei tohhi
astuda, ei lapsi omma ennese tahtmisse järrele
kaswatada, ei omma ellu paita wahhetada, ei ka
üllepea üht wälja maad ommaks nimmetada — se
mõistab, kui suur ja tänowäärt heateggu olli,
mis armulinne Keisri Herra teige Wennemaa tallo-
poegadelle selle läbbi teggi, et Ta neile pridust
kulutas. Sest, kuni inimisel mele walda ei olle
omma ellu seisuse ülle, on temma tuim ja holetu,
ja mitte üks täis inimenne. Kui temmal agga
melewalda on, ja kui se temma kõhhus on, isgi
omma ülle otsust tehha, siis wastab temma isgi
omma eest, siis wõib temma isgi omma õune kat-
suda ja ennese seisust omma tahtmisse järrele sea-
da; temma kannab siis ka isse sedda lahju mis ta
ennese peale holetuma ellu ehk rumaluse läbbi
on kånand. Siiski on temma priduse läbbi täieks
inimiseks sanud; temma wõib sedda uut põlwe,
omma ennese, ja omma perre heaks, ehk ka — pa-
rago Jummal! — turjaks prufida.

Se sündis 19. Kuuinla ku päwal 1863, et teid pärris-
sed Wennemaal pridust kätte saiwad ja se suur teggu an-
dis meie Keisri Herrale selle au nimme: „Lahtipeastja“.

Mi sur ka se ümbermoondamine olli, ta ep ol-
nud mitte se ainus, temma kannule jõudsid teised,
selle esimese wärelised. Kohtu seadus ju loggu-
dusse wallitus ja id ühhest ärra lahjutud, ja mõlle-